

Veel handen voor de Dag van de Natuur

21 november: Kleiputten.

Hoogst waarschijnlijk, maar als zoiets als een weeroognaald bestaat, dan zijn we er zaterdag in de Kleiputten met dik 50 deelnemers beslist doorheen gekropen. Voor de 16^e jaar op rij werd het een zalige herfstdag: droog met zon en blauwe lucht, blijkbaar een van de warmste novemberdagen ooit. Het is werkelijk een T-shirt werkdag geworden.

Van bij de start kwam een verstoorde houtsnip langs, of hield ze het voor bekeken? In het reservaat waren we met verschillende ploegen soms luidruchtig aan het werk, waarvoor een even grote groep wintertalingen plaats maakten. Op de westerhelling met de grote middelen: hier willen we meer open ruimte scheppen, onder meer voor warmteminnende insecten. In de toekomst willen we van buiten het reservaat, vanop een gluurplatform, ook over die kruidenrijke zone zicht krijgen op de watervlakte. Daarom zetten we een deel van de te dicht beboste helling geleidelijk om in elzenhakhout: dit betekent massaal kappen en wegvoeren.

Dieper in het gebied werd er vooral gemaaid en hiermee de houtstapelwallen aangevuld. Een ploeg JNMers hielpen de groeiplaats van reuzenpaardestart open te houden. Verder werd een loodrechte oever aangepakt en vanaf het water beter toegankelijk gemaakt voor ijsvogels. Ook Ward, die het soms voelde kriebelen, zat in nesten: op zijn eentje struinde hij met een ladder over het pad om alle nestkasten te inspecteren. Met succes. Nog in de voormiddag werden een dertigtal knotwilgen van hun pruik ontdaan, waar heren en Barnum-MOS-meisjes de houtwallen naast het reservaat mee ophoogden. De grotere takken leverden ook het gepaste plantmateriaal om de slechte groeiers te vervangen.

Op de middag werd het bijtanken en drummen rond de 'hutsepotten'. Dit keer niet van Vera, maar ze kon het toch niet laten en verweende ons achteraf met cake, thee en koffie. Je zou voor minder komen werken. Met een danig versterkte ploeg schoot het werk ook na de middag

op: bepaalde reservaatdelen had tegen 4u een echte metamorfose ondergaan. Enkele vrijwilligers overigens ook.... Of de roepende waterlall en overvliegende wulp daar ook mee akkoord gingen? Zeker dank aan de grote ploeg medewerkers die er een succesvolle dag van ge(s)maakt hebben.

22 november: Hoogstamboomgaard

Met een stijve bries maar droog werd het voor ruim 30 snoeilustigen vooral toekijken hoe de tachtigjarige routiné Emerich Pollet de beginselen van de fruitboomsnoei uitlegde. Als een kat schoot hij de ladder op, waar hij zich met de iets minder ervaren jonge assistenten in enkele fruitbomen uitleefde met boomzaag en takkenschaar. Overtuigend en boeiend! Deze snoeiprincipes werden met een welkome artisanale borrel en lekker gebakje geanimeerd herkauwd.

Piet

Kleiputten heeft té natte voeten

De late nazomer is niet dadelijk hét topseizoen voor spetterende waarnemingen in ons reservaat: veel broedvogels vertrokken richting zuiden, andere komen discreet hun appetijt stillen of de ruiperiode veilig doormaken. De vele pluimen, bijeen-gewaaaid langs de oever, zijn zeker niet de stille getuigen van een succesvolle 'catch': plukplaatsen van hongerige sperwers vinden we meestal op de paden langs de beboste oever.

Ondanks de droge en warme zomer bleef het waterpeil winters hoog; voor waterminnende soorten was er meer water,

maar dieper. Zelfs de kleine steiger naast het oude pomphuis was helemaal onder de waterspiegel verdwenen. Gelukkig geen lek in de kleioever, wel een defecte pomp was hiervan de oorzaak. Die moest opgedoken worden, een werkje voor duikers van de brandweer, om voor nazicht in een werkplaats terecht te komen.

Met de herfstregens in het vooruitzicht, samen met de ondoorlatende kleibodem en hellingen, moesten we wel haast maken met het opnieuw plaatsen van de herstelde pomp. Door een hoger waterniveau verdwijnen immers de ondiepe waterpartijen, ideaal voor waterinsecten, vissenbroed en oeverplanten. Bovendien krijgen we dan steile oevers, die biologisch weinig interessant zijn. Om de montage van vlotter met niveauregeling mogelijk te maken, moesten we de hulp van een brandweervan oproepen. In november zorgde die voor onvermijdelijke verstoring door dagenlang water uit het reservaat weg te pompen tot een werkbaar peil bereikt werd. Gelukkig bleef dit nog net hoog genoeg om de zowat vijftig wintertalingen, die vanaf oktober uit het noorden weer naar

hier waren afgezakt, nog voldoende dekking te bezorgen onder de overhangende wilgenstruwelen. Elders werkten de slikzones, die ondertussen vrijkwamen, als magneten op overtrekkende steltlopers. De laatste weken hoorden we onder meer het geschreeuw van de geheimzinnige watteral.

Een onverhoopt gevolg van de hoge waterstand in de eerste jaarhelft bleek het stilvallen van de uitbreiding van de rietzone. Tijdens de zomerwerkdag hadden we hierdoor minder riet te maaien, en eind november hadden enkele oeverzones een onvervalste stoppelbaard van 30cm hoge oude rietstengels. Als die stoppelhoogte overeen komt met de waterpeildaling, betekent het dat 10000 m³ helder reservaatwater werd afgepompt... Enkele soorten als aalscholvers, dodaars, veel wilde eenden, blauwe reiger en meerkoeten bleven op het appel. Hopende dat na de herinstallatie dit peil behouden kan blijven, geen extra verstoring meer hoeft en rust samen met de winter over het moerasgebied kan komen.

Piet

Close-up

Gewone vlier, *Sambucus nigra*

God ging eens door het land, zo is een oud verhaal, en kwam wel 70 soorten jicht tegen. 'Waar gaan jullie heen?' vroeg Hij. 'Wij gaan door het land en ontnemen van mensen de gezondheid en rechte ledematen' was het antwoord. Toen sprak God: 'Ga in de vlierstruik en breek alle takken, maar laat de mens met vrede.' Sindsdien neemt de vlier alle ziekten over.

De naam Vlier is een verbastering van vedel, een muziekinstrument waarvoor men vliertwijgen gebruikte. Kinderen gebruikten de jonge twijgjes voor het maken van fluitjes, vandaar de naam flierefluit. Sambucus is afgeleid van het Grieks 'sambuke' wat fluit betekent. Nigra is het Latijn voor zwart, doelend op de zwarte bessen.

Gewone Vlier behoort tot de Kamperfoeliefamilie of Caprifoliaceae. Het is een struik of kleine boom die in april in blad komt, waarna de bloeiwijzen zichtbaar worden. De bladen zijn tegenoverstaand en hebben 5 tot 7 eironde, kort toegespitste deelblaadjes. De bloemen staan in vlakke tuilen en zijn roomwit. De steenvruchten zijn zwartglanzend en bolrond.

De vlier is de woning van de sprookjesfiguur Vrouw Holle, de hoedster van het leven, aan wie je toestemming moet vragen

om de bessen te plukken! Naast veel huizen stond een vlier, omdat die beschermde tegen heksen, vuur en bliksem. De vlier was nauw verweven met begrafenisrituelen en werd daarom aangeplant op kerkhoven. De maat van de doodkist werd met een vlierstaf genomen en de voerman had in zijn hand een vliertakje in plaats van een zweepje.

De bekendste parasiet om Gewone Vlier is Judasoor, een bruine oorschelpvormige sporendrager of paddenstoel. Een oude overlevering zegt dat Judas zich verhing aan een oude vlier, dat de tak afbrak en dat hij in zijn val met de zijkant van het hoofd tegen de stam botste. Zijn oor bleef eraan haken.

Zowel de bloemen als de bessen hebben medicinale eigenschappen. Ze kunnen ingezet worden bij griep, verkoudheden, koorts. Ze werken antiviraal en verhogen de weerstand. De bloemen werken ook reinigend en helpen bij jicht en reuma. Ze passen perfect in een voorjaarskuur. Van de bloemen kan je een infuus maken en van de bessen de 'vliersiroop'.

Het blad kan uitwendig gebruikt worden en is helend bij kneuzing, verstuikingen en kloven.

Gebruik de bessen nooit rauw, wegens ge-

vaar op blauwzuurvergiftiging. Dit gevaar verdwijnt door de bessen te koken.

Recept Vlierbessenchutney:

- 500 gr vlierbessen
- 250 gr geschilde appels, in stukjes gesneden
- 4 uitjes, fijngesnipperd
- 3 eetlepels rozijnen
- een halve paprika, in kleine stukjes gesneden
- 150 gr suiker
- 6 dl rode wijnazijn
- 5 kruidnagels.
- enkele fijngemaakte mosterdzaadjes en kardemompeulen
- een mespuntje gemberpoeder
- peper en zout

Kook alles samen tot de gewenste dikte en bewaar in confituurpotten met schroefdeksel.

Rita Gesquiere